

A HIVATÁS KOCKÁZATA

A film címe után ítélve, a néző bizonyára valamilyen regényes, veszélyes foglalkozásra gondol — mint például a sarkkutató, vagy az orosz-lánszelidítés. A filmből azonban kiderül, egy vidéki tanítói állás is rejt magában ennyi veszélyt. Doucet tanító urat majdhogy nem életfogytiglani kényszermunkára ítéli a bíróság. A veszély a 14—15 éves kamaszlányok felfokozott fantáziájának következményeként leselkedik a fiatal, tehetséges, energikus tanítóra. Azzal vádolják — három tanítványa vallomása alapján —, hogy erőszakoskodik a lányokkal, kihasználja függőségi helyzetüket. Mire vezethet az emberi felületesség, az, ha egyszerűen megállunk a valóság felszínén, s nem kutatjuk tovább az igazságot — ezt mutatja be a francia André Cayatte legújabb filmje.

Nem beszélve a cím kissé fellengzős, a tartalmat nem fedő megfogalmazásáról — hiszen a pedagógus munka valóban sok fáradtsággal, gyakran önfeláldozással jár, de az ilyenfajta „kockázat” nem törvényszerű — a film adós marad a történet hitelessé tételével. Számunkra éppen úgy, mint Doucet tanító számszámára: érthetetlen a lányok viselkedése. A lélektani motiváció túlságosan is mesterkéltsé. Bár Suzanne, Doucet felesége, az egyetlen, aki feltétel nélkül bízik férje ártatlanságában, többször is előlép a pszichológus-lélekbúvár szerepében, hogy megmagyarázza a bírónak, férjének s nem utolsósorban a nézőnek: mi készítette Hélène-t, Catherine-t és Josette-et tettének elkövetésére. Naiv, s lényegében pszichológiailag megalapozatlan indítékok ezek. A rendező, aki egyben a film egyik társ-írója, a gyerekeket, kiket hőseiül választ: nagyon is felnőtt tulajdonságokkal ruhazza fel: fondorlatos, ravasz észjárással, előre kitervelt, ügyes hazudozással. Ismerjük a kamaszdó lányok zavaros érzéseit, az első szerelem, s a vele járó féltékenység, túlérzékenység, a feltűnni akarás szimptomáit. De itt másról van szó: a gyerekek — hiszen tulajdonképpen gyerekek ezek

a felnőtteknek ható lányok — sosem tudnak ilyen hosszadalmasan, tervszerűen hazudni.

Emberi felelősség, illetve felelőtlenség, igazság keresés és igazgátszolgáltatás, látszat és valóság bonyolult ellentmondásai — ezek André Cayatte állandó témái. Négy filmből álló sorozatban kutatja a választ problémáira, amelyekből az 1953-ban készült *Özönvíz előtt* címűt nálunk is bemutatták. Új filmje is e témakörhöz kapcsolódik. A bűnügyi történet, a film nagy részét kitöltő nyomozás, mind csak eszköz arra, hogy Cayatte elmondhassa véleményét a normandiai kisváros lakóairól.

A rendező moralista szemével vizsgálja ezt a világot, néhol szatirikus képet festve egy-egy család életéről. Ilyenek a szenzációra éhes szülők, akik izgalmas eseménynek tekintik a történeteket. Gondoljunk csak Catherine anyjának diadalmenetére. Végig a városban a bíróság felé, a kíváncsiak sorfala előtt büszkén vezeti ünneplőbe öltözött lányát. Hasonló kép fogad Josette-éknél is — a mama éppen Josette frizuráját készíti a bírósági vallomástétel előtt. Látszat-igazságokkal érik be a nyomozók és a bíró is, csak Suzanne harcol fáradhatatlanul férje kiszabadulásáért. Végül is természetesen az igazság győzedelmeskedik, s a kiábrándultságnál nagyobb erő — a hivatástudat és hivatás szeretet — ott tartja Doucet-t és feleségét a városkában, folytatják munkájukat. A társadalomkritikáinak induló film, végül is a pedagógusi pálya, és Doucet alakjában az igazi „törtetlen hitű” pedagógus didaktikus példaképévé szelődül.

A film nagyjelenete a vádlók és Doucet párbeszéde. Ezt a párbeszédes formát a film nyelvére fordítják le Christian Matras képei. (Matras sokszínű operatőri munkáját az olyan, stílusukban teljesen különböző, filmek dicsérik, mint „A nagy ábránd”, „Királylány a feleségem”, „Montparnasse 19”, vagy a „Cartouche”).

Jelenet a filmből

Természetesen, ahol a kritikai hang szentimentalizmussá, melodramává oldódik, a képek is hozzáidomulnak a megváltozott hangvértelhez.

Jacques Brel és Emmanuele Riva személyesítik meg a tanító házaspárt. A Brel által megformált, rendkívül rokonszenves, becsületes arcú figura láttán, szinte elképzelhetetlenek tartjuk, hogy bárki, bármivel

is gyanúsítsa. Ezáltal még valószínűlenebb a gyerekek vallomásainak vakon hívó felnőtték viselkedése. Izgalmas morális kérdések és problémák foglalkoztatják André Cayatte-ot, de a film a sejthető gondolatok és az azokkal perelő konkrét tartalom ellentmondása marad.

SZÉKELY GABRIELLA

Jobboldalt a főszereplő: Jacques Brel

